

PODNIKNI NIEČO!¹

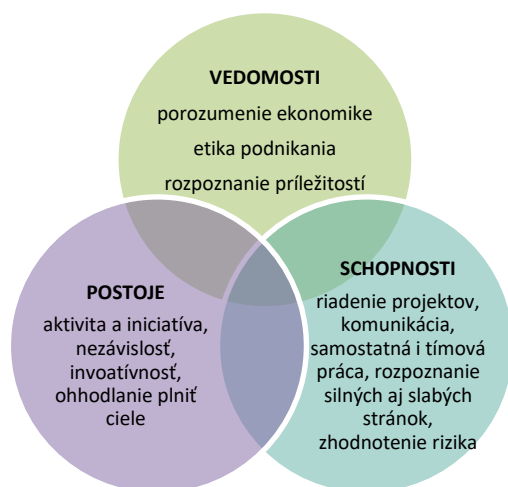
(Popis tréningového programu na rozvoj podnikavosti a kariérovej adaptability)

Mgr. Zuzana Kožárová, Spoločenskovedný ústav Centra sociálnych a psychologických vied SAV

Úvod

Pre každého, kto bude chcieť uspieť na pracovnom trhu, ktorý je ovplyvnený rýchlymi zmenami, globálnosťou, technologickým pokrokom a s ním súvisiacou automatizáciou, sa stáva kariérová adaptabilita ako vôľa a schopnosť riadiť svoj pracovný život (Savickas, 2013) absolútnou kľúčovou. Podporená by mala byť celoživotným vzdelávaním a neustálym rozvojom kľúčových kompetencií potrebných pre život vo vedomostnej spoločnosti – komunikácia v materinskom, ale aj cudzích jazykoch, digitálne kompetencie, iniciatívnosť a podnikavosť, naučiť sa učiť, kultúrne povedomie (COM, 2005). Jednou z uvedených kompetencií, ktorá úzko súvisí s kariérovou adaptabilitou, je podnikavosť (Tolentino, a iní, 2014). Práve podnikavosť umožňuje občanom vyrovnáť sa s typickými symptómami 21. storočia a s dynamikou zmien na pracovnom trhu, na ktorom sa väčšina obyvateľov bude pohybovať ako samostatný subjekt (Krajčík, Červinka, Humlová, Válková, & Tykva, 2010).

Z psychologického hľadiska je podnikavosť definovaná ako „súbor schopností, ktoré môžeme v užšom chápaní charakterizovať ako schopnosti jednotlivca vyvíjať iniciatívu, objavovať a prinášať nápady, vedieť ich premeniť na reálne aktivity a preberať za ne zodpovednosť.“ (Srpová & Rehoř, 2010, s. 34). Je dôležitou kompetenciou nielen pre podnikateľov, resp. budúcich podnikateľov, ale aj zamestnancov či študentov, pretože im umožňuje proaktívne pristupovať k využívaniu príležitostí pre vlastnú sebarealizáciu.

Obrázok 1

Štruktúra kľúčovej kompetencie „zmysel pre iniciatívu a podnikavosť“

(Malach, 2008, s. 42)

¹ Príspevok bol v r. 2018 ocenený v súťaži „Národná cena kariérového poradenstva“.

Výchova k podnikavosti

Podnikavosť by mala byť systematicky rozvíjaná na všetkých stupňoch vzdelávania, a to prostredníctvom podnikateľského vzdelávania. Podnikateľské vzdelávanie má rôzne ciele a obsah. Gibb (2002) odporúča rozlíšenie troch rôznych typov – vzdelávanie o podnikaní - *education about entrepreneurship*, vzdelávanie pre podnikanie – *education for entrepreneurship*, a výchovu podnikavého jedinca – *entreprising education, education of entreprising person*. Obsahom vzdelávania o podnikaní sú predovšetkým vedomosti o ekonomických, právnych či administratívnych aspektoch podnikania. Vzdelávanie pre podnikanie sa zameriava aj na rozvoj schopností potrebných k podnikaniu, vzťahujúcich sa k jednotlivým rolám podnikateľa v podnikateľskej činnosti (predajné zručnosti, leadership, management ...). Cieľom výchovy k podnikavosti, špecificky u študentov, je:

- „rozvíjanie vlastnej tvorivosti,
- osvojovanie schopnosti vyhľadávať a využívať príležitosti a nieť s tým spojené riziká,
- osvojovanie si inovatívneho prístupu k riešeniu životných úloh a využívanie znalostí projektového riadenia,
- naučenie sa práci v tíme a pre tím,
- zvýšenie zodpovednosti za vlastný život i pracovnú kariéru,
- osvojenie si špecifických znalostí o podnikaní.“ (Malach & Durda, 2007, s. 25-26)

Na mnohých slovenských vysokých školách, resp. univerzitách však podnikateľské vzdelávanie, predovšetkým vzdelávanie pre podnikanie a výchova k podnikavosti chýba alebo sa realizuje len v malej miere (Vančo, 2014; Holienka, Gál, & Pilková, 2018). To potvrdzujú výsledky medzinárodného prieskumu GUESSS, ktoré v plnej miere odhaľujú nelichotivú realitu: „V prípade odborov mimo ekonómie a práva, technických vied a športu, sa väčšina študentov slovenských univerzít počas svojho štúdia doposiaľ nestretla so žiadnym predmetom zameraným na podnikanie“ (Holienska, Gál, & Pilková, 2018, str. 74). V tomto kontexte je dôležité zdôrazniť, že obsahová náplň predmetov ekonomicky orientovaných odborov spravidla pokrýva len vzdelávanie o podnikaní (León, Gorgievski, & Lukes, 2008) a nutne nerozvíja podnikavosť podobne ako je to v prípade výchovy k podnikavosti. Aj to bol podnet k tomu priniesť koncept výchovy k podnikavosti vo forme tréningového programu PODNIKNI NIEČO! do prostredia univerzity. Reagujeme tak na odporúčanie EÚ o realizácii podnikateľského vzdelávania v škole (Entrepreneurship Action Plan: Key Action Sheets) a záujem študentov o podnikateľské vzdelávanie (Olexová & Bosáková, 2009).

Tréningový program PODNIKNI NIEČO!

Obsah programu bol vytvorený na základe vlastných prieskumov (Kožárová, 2017), diskusií s podnikateľmi, študentmi a tiež štúdiom relevantnej literatúry o podnikateľskom vzdelávaní. Zostavený je z metód learning by doing a z hľadiska delenia metód uvedených v metodologickej príručke *Výchova k podnikaniu* (Krajčík, Červinka, Humlová, Válková, & Tykva, 2010) ide o kombináciu *motivačných (aktivizačných) metód* – napr. motivačný rozhovor s podnikateľmi,

expozičných metód – napr. tradičný výklad a *fixačných metód* – napr. brainstorming, diskusia, prípadová metóda a pod.

Obsah programu je rozčlenený do tematických modulov:

1. modul – *sebapoznanie, zamestnanec vs. podnikateľ*

V úvodnom module študenti uvažujú o rôznych rolách zamestnanca a podnikateľa, o výhodách a nevýhodách jednotlivých foriem pracovnej sebarealizácie a snažia sa zistiť, ktorá im vyhovuje viac.

2. modul – *osobnosť podnikateľa, hodnotenie podnikateľského potenciálu*

Modul sa zameriava na osobnosť podnikateľa. Účastníci brainstormujú o charakteristikách podnikateľa a spolu s hostom – podnikateľom diskutujú o dôležitosti jednotlivých vlastností v každodennej podnikateľskej činnosti. Vyskúšajú si úlohu, počas ktorej testujú svoje predajné schopnosti a vlastný podnikateľský potenciál zisťujú prostredníctvom dotazníka GET 2 autorky Cairdovej (1999).

3. modul – *vnímanie, identifikovanie a hodnotenie podnikateľských príležitostí*

Ústrednou témou modulu sú podnikateľské príležitosti. Účastníci absolvujú viacero aktivít zameraných na podnecovanie kreatívneho myslenia, ktoré je potrebné pri tvorbe nápadov na podnikanie. Učia sa využívať rôzne zdroje podnikateľských príležitostí, odlíšiť dobrú príležitosť od zlej na základe aplikovania kritérií hodnotenia podnikateľskej príležitosti a to všetko na konkrétnych prípadových štúdiách.

1. modul – *podnikateľský plán*

Počas tohto modulu je akcentovaný význam podnikateľského plánu v procese rozbiehania vlastného podnikania za cieľom eliminácie rizika neúspechu. Účastníci hodnotia vzorové podnikateľské plány a učia sa vypracovať vlastný podnikateľský plán podľa vzoru CANVAS.

5. modul – *ekonomické aspekty podnikania*

Externý hosť z oblasti finančného poradenstva rozpráva o ekonomických aspektoch v podnikaní. Hlavné témy: získanie finančného kapitálu na rozbeh podnikania. Finančný plán. Zisk vs. strata.

6. modul – *právne aspekty podnikania*

Externý hosť z oblasti práva približuje podnikanie z právneho hľadiska. Hlavné témy: formy podnikania, založenie živnosti / s.r.o., zamestnávanie.

7. modul – *finálna individuálna prezentácia podnikateľských plánov*

Účastníci programu prezentujú za účasti podnikateľov a iných hostí svoj podnikateľský nápad podľa štruktúry podnikateľského plánu. Od hostí a ostatných účastníkov dostanú spätnú väzbu ohľadne plusov a mínusov, atraktívnosti, inovatívnosti a realizovateľnosti nápadu.

Súčasťou jednotlivých modulov sú prizvaní hostia – podnikatelia, ktorí pôsobia v lokálnom prostredí a externí lektori (napr. expert na financie, či právo v oblasti podnikania). Účastníci tak

dostanú najrelevantnejšie informácie z biznis prostredia, efektívne sa prepája akademická pôda s podnikateľmi a zároveň sa týmto spôsobom vytvára príležitosť na networking.

Počas celého trvania programu si účastníci vyplňajú pracovný zošit – Môj kariérový príbeh (Savickas & Hartung, 2012) tvorený tromi časťami. V úvodných dvoch častiach účastníci vyplňajú cvičenia, ktoré im majú napomôcť uvedomiť si, kto sú ako hlavná postava v ich príbehu, kde v pracovnom svete by najradšej boli a ako veľmi veria tomu, že je možné prepojiť sa s vhodným pracovným prostredím. V poslednej časti si stanovujú realistický plán, na základe ktorého pretavia svoj príbeh do reality. Po skončení programu každý účastník spoločne s lektorom pracovný zošit reflektuje v rámci individuálneho stretnutia. Pracovný zošit bol vytvorený ako metodika kariérového poradenstva s cieľom riadenej sebareflexie a zvýšenia schopnosti vyrozprávať a realizovať svoj životný príbeh v oblasti práce a kariéry. Vychádza z naratívneho prístupu a Teórie konštruovania kariéry, ktorej ústredným pojmom je kariérová adaptabilita a jej autorom je Savickas (2013).

S cieľom zatraktívniť vzájomnú interakciu a udržať vzájomný kontakt medzi účastníkmi a lektormi programu aj po skončení tréningového programu bola vytvorená facebooková skupina. Tá ponúka ideálnu platformu na rýchlu komunikáciu, či informovanie sa o novinkách a príležitostiach na ďalšie vzdelávanie a aktivity v oblasti podnikania.

Hodnotenie tréningového programu

V akademickom roku 2017/2018 sa uskutočnila pilotná verzia tréningového programu, tvorená šiestimi modulmi, ktorej cieľom bolo identifikovanie a odstránenie nedostatkov, resp. vylepšenie programu. Spätnú väzbu sme získavali rozhovormi s účastníkmi programu, rovnako aj s pozvanými hosťami podnikateľmi. V akademickom roku 2018/2019 prebieha rozšírená verzia programu, pričom výsledky výskumu efektivity daného programu budú publikované v dizertačnej práci autorky článku v druhej polovici budúceho roka. Hodnotenie tréningového programu bude prebiehať prostredníctvom Kickpatrickovho štvorúrovňového modelu na úrovni reakcií, učenia a správania. Vzhľadom na fázu výskumu účinnosti programu uvádzame len subjektívne hodnotenie účastníkov a podnikateľov získané z rozhovorov realizovaných krátko po ukončení programu.

Vo všeobecnosti účastníci hodnotia tréningový program veľmi pozitívne. Najviac oceňovali účasť podnikateľov na jednotlivých moduloch a vzájomnú interakciu. Ako prínosné hodnotili prepojenie teórie s praxou formou aktivít (napr. ako má vyzerat' biznis plán a následne jeho vytvorenie a prezentovanie): *„Naučili sme sa veľa teórie, ale zároveň aj to praktické. Reálne sme videli podnikateľov. Bolo zaujímavé vidieť ako sú tí ktorí podnikatelia rôzne typy ľudí, pozorovať ich myslenie a spoznávať oblasti, ktorým sa venujú.“* (Monika). Niektorým účasť na programe pomohla v ujasnení si kariérových plánov: *„Utriedila som si, čo chcem/nechcem v tom čase, na čo som pripravená a na čo ešte nie. Čím si ešte chcem prejsť pred tým, než by som sa pustila trebárs do podnikania, napr. skúsiť si pozíciu zamestnanca.“* (Jana). Ďalej môžeme hovoriť o istom efekte programu v zrealizovaní predstavy o podnikaní: *Veľmi obohacujúce pre mňa, a*

myslím že celkový kolektív, boli hlavne tí podnikatelia, že sa s nimi môžeme rozprávať. Viac do toho podnikania vidím. Uistila som sa v tom, čo naozaj chcem. Dotlačilo ma k tomu upresniť si podnikateľský plán, ktorý som mala nejasný." (Lucia) Naplňať sa nám darilo aj jeden z hlavných cieľov programu, a tým bolo získanie nových vedomostí a schopností z oblasti podnikania: *„Kurz ma nakopol spraviť si profil na LinkedIn, aby som mohol nájsť viac pracovných príležitostí a ľudí v odbore. Určite využijem aj podnikateľský plán, na základe ktorého si viem určiť ciele, financie, trh a podobne.*" (Ivan). Jeden z dôležitých faktorov, ktorý vstupuje do rozhodovania sa o začatí podnikania, je podnikateľské sebavedomie, teda sebadôvera jedinca v disponovanie zručnosťami, skúsenosťami a schopnosťami potrebnými na úspešné začatie a vedenie podnikania (Holienka a kol., 2016). Za jeden z významných prínosov programu teda považujeme zvýšenie sebavedomia, ktorý popisovali viacerí účastníci. *„Bola to zaujímavá niekoľkotýždňová skúsenosť, počas ktorej sme sa postupne vylepšili v schopnostiach vnímať podnikateľské možnosti. Posilnilo mi to sebavedomie. Momentálne som motivovaný začať podnikat.*" (Jakub). Čo sa týka negatív programu, v spätnej väzbe účastníci poukazovali na chýbajúce informácie o ekonomických či právnych aspektoch podnikania, z tohto dôvodu sme sa rozhodli rozšíriť program o modul, ktorý sa bude venovať aj týmto témam.

Kladné ohlasy sme nedostali len z radov účastníkov, ale aj od podnikateľov, ktorí sa ho zúčastnili ako hostia a externí lektori: *„Som fanúšikom takýchto projektov a patrí Vám môj obdiv! Zaujímavá bola aj kreativita a spracovanie jednotlivých biznis plánov. Verím, že sa niektoré aj podarí realizovať.*" (Martin Gduľa, Partners Group). *„Projektu držím silno prsty do budúcnosti, je to hravá platforma, ako si svoje silné stránky a nápady môžu účastníci testovať v praxi.*" (Matúš Draganovský, SUVko Coaching s.r.o.). *„Program hodnotím ako vysoko prospešný pre rozvoj mladých ľudí, ktorí majú záujem o podnikanie. Na finálnej prezentácii projektov bolo vidieť vysokú kreativitu a inovatívne nápady jednotlivcov.*" (Michal Podracký, Klenoty Hematit).

Záver

Cieľom tréningového programu je napomôcť účastníkom k lepšiemu sebapoznaniu, k vytvoreniu kariérového plánu v súlade s ich schopnosťami, záujmami a presvedčeniami, k lepšiemu vnímaniu pracovných príležitostí pre sebarealizáciu, a to nielen formou zamestnania sa v nejakej spoločnosti, ale napríklad aj formou samozamestnávania či založenia firmy. Získané kompetencie by v konečnom dôsledku mali študentom, budúcim absolventom, uľahčiť tranzíciu zo školy na trh práce. Program je určený nielen študentom, ktorí podnikat' chcú, ale aj tým, ktorí o podnikaní nikdy neuvažovali a chcú sa o ňom dozvedieť viac.

Vzhľadom na finančnú nenáročnosť realizácie programu je táto aktivita dlhodobou udržateľná a prenosná aj na iné univerzity či stredné školy. Dôkazom je realizácia programu v akademickom roku 2018/2019 na Univerzite Komenského.

Program vznikol v spolupráci Centra spoločenských a psychologických vied SAV a Univerzitného poradenského centra (UNIPOC) UPJŠ v Košiciach.

Grantová podpora: VEGA 2/0118/17: Posudzovanie rizika v rozhodovaní jednotlivcov o osobných a firemných/podnikateľských financiách a podnikateľských príležitostiach.

Bibliografia

- COM. (10. 11 2005). Recommendation of the european parliament and the council on key competences for lifelong learning. Brussels. Cit. 1. 22 2018. Dostupné na Internete: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2005\)0548_/com_com\(2005\)0548_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2005)0548_/com_com(2005)0548_en.pdf)
- Gibb, A. A. (2002). In pursuit of a new 'enterprise' and 'entrepreneurship' paradigm for learning: creative destruction, new values, new ways of doing things and new combinations of knowledge. . *International Journal of Management Reviews*, 4(3), 233-269.
- Holienka, M., Gál, P., & Pilková, A. (2018). *Podnikanie študentov na Slovensku. Pohľad projektu GUESS 2016*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta managementu.
- Kožárová, Z. (2017). Ja a podnikanie? Prečo nie? In M. J. M. Blatný (Ed.), *Sociální procesy a osobnost, 2017: Looking back, looking for...Sborník příspěvků*. (s. 181-187). Brno: Masarykova univerzita.
- Krajčík, V., Červinka, M., Humlová, V., Válková, D., & Tykva, T. (2010). Metodika VII – Výchova k podnikání. Ostrava. Cit. 10. 04 2018. Dostupné na Internete: <http://old.vtpup.cz/cs/download/ef-trans/metodika-vii---finalni-verze.pdf>
- León, J. A., Gorgievski, M., & Lukes, M. (2008). *Teaching Psychology of Entrepreneurship*. Spain.
- Malach, J. (2008). *Výchova k podnikavosti jako klíčové kompetenci současného člověka*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave Ekonomická univerzita v Bratislave.
- Malach, J., & Durda, L. (2007). *Didaktika podnikatelské výchovy*. Ostrava: Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita.
- Olexová, C., & Bosáková, M. (2009). Podnikateľ a jeho kvalifikačný potenciál. *SEMAFOR '09 - Slovenská ekonomika, mýty a fakty o realite: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. (s. 324-330). Košice: EKONÓM.
- Savickas, M. L. (2013). Career construction theory and practice. In R. W. Lent, & S. D. Brown, *Career development and counseling: Putting theory and research to work*. (s. 144-180). John Wiley: Hoboken.
- Savickas, M. L., & Hartung, P. J. (2012). *My career story: An autobiographical workbook for life-career success*. Cit. 21. 11 2018. Dostupné na Internete: www.vocopher.com.
- Srpová, J., & Rehoř, V. (2010). *Základy podnikání: teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů*. (1. vyd.). Praha: Grada.
- Tolentino, L. R., Sedoglavich, V., Lu, V. N., Raymund, P., Garcia, J. G., & Lloyd, S. (2014). The role of career adaptability in predicting entrepreneurial intentions: A moderated mediation model. *Journal of Vocational Behavior*(85), 403–412.
- Vančo, M. (2014). *Analýza rozvoja prierezových kompetencií na slovenských vysokých školách*. CVTI SR, Oddelenie vysokých škôl, Bratislava.

Mgr. Zuzana Kožárová

V súčasnosti je doktorandkou na Spoločenskovednom ústave CSPV SAV a pôsobí tiež ako kariérová poradkyňa v Univerzitnom poradenskom centre Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Má pracovné skúsenosti z oblasti HR a vzdelávania. Vo svojich pracovných aktivitách sa rozhodla zamerať na mladých ľudí a momentálne sa venuje témam ako kariérové poradenstvo, selfmanagement, celoživotné vzdelávanie a osobnostný rozvoj. Na univerzite vedie workshop Nauč sa učiť!, či tréningový program PODNIKNI NIEČO! zameraný na rozvoj podnikavosti študentov a schopnosti riadiť svoju kariéru. Poskytuje aj individuálne kariérové poradenstvo založené na princípoch storytellingu.

Kontakt: kozarova@saske.sk

Citujte ako:

Kožárová, Z. (2018). Podnikni niečo! (Popis tréningového programu na rozvoj podnikavosti a kariérovej adaptability). In: *Kariérové poradenstvo v teórii a praxi* [online], 2018 (14), str. 44 - 50. Dostupné na internete: <https://www.euroguidance.sk/>. ISSN 1338-8231